

679

Miestny spolok
Československého Červeného kríža
1919-1933

Inventár

679

Okresný archív Prievidza v B o j n i c i a c h

MIESTNY SPOLOK

ČESKOSLOVENSKÉHO ČERVENÉHO

K R Í Ž A

/MS ČSČK P/

1919-1933

I N V E N T Á R

Spracoval

Jozef Bilčík

Ú V O D

Československý Červený kríž, ako dobrovoľná zdravotnícka organizácia, bol založený v roku 1919. Medzi jeho aktívnych členov patrili i prievadzský miestny spolok ČSČK, založený 1. marca 1920, kedy mal ustanovujúce zhromaždenie. 30. marca toho istého roku bol už uznesením hlavného stanu prijatý do zväzku spolkov ČSČK. Prvým jeho predsedom bol dr. Ján Novák.

Pôsobnosť spolku sa vzťahovala pôvodne na všetky obce okresu; rokom 1924 sa jeho pôsobnosť zúžila o obce Morovno a Handlovú tým, že si v Handlovej utvorili 10. 2. 1924 osobitný miestny spolok s pôsobnosťou pre obidve obce.

Členom spolku mohla byť každá osoba s československým štátnym občianstvom bez rozdielu na pohlavie, národnosť a náboženstvo. Členovia boli zakladajúci, čestní, prispievajúci a podporujúci. V roku 1920 mal spolok 154 členov a k roku 1928 až 498.

Riadiacimi orgánmi spolku boli valné zhromaždenie, výbor, predsedníctvo, pozdejšie i odbory. K zániku spolku mohlo prísť, ak sa o tom rozhodla štyrpäťtinová väčšina delegátov valného zhromaždenia.

Do roku 1922 sa ČSČK zaoberal rôznymi akciami ako rozdeľovaním zasielok potravín, šatstva a bielizne, sprostredkovaním korešpondencie vojakom, ktorí boli ešte v zahraničí. Tým ČSČK prispieval k zmierneniu povojnovej biedy a utrpení. K úlohám ČSČK patrili v tom čase aj proti epidémiám.

Od roku 1922 sa ČSČK viac zameriaval na vlastnú zdravotnícku činnosť, úzko zameranú na pomoc vojenskej zdravotnej službe. K najvlastnejším úlohám ČSČK zameraných na mierovú potrebu a súčasne na zdravotnícku pohotovosť štátu patrili výcvik a výchova samaritánov, dobrovoľných sestier, organizovanie dorastu ČSČK a v neposlednom rade pomoc pri živelných pohreboch. Toto sú však úlohy ČSČK iba v obmedzenom meradle. V skutočnosti bola jeho činnosť oveľa širšia.

Rok 1938 zasiahol aj do organizácie ČSČK. Vytvorením "protektorátu" a "tzv."slovenského štátu" prišlo vlastne k rozbitiu ČSČK. V Čechách 5.8.1940 ho násilne likvidovali a na Slovensku zostal Slovenský Červený kríž, ktorý bol v skutoč-

nosti kópiou Nemeckého ČK a ako taký bol plne v službách nacizmu.

V oslobodenej ČSR sa ČSČK vracia do organizačnej štruktúry pred rokom 1938 s tým, že zostáva ešte buržoáznou organizáciou. Miestne spolky sú najnižšími bunkami ČSČK riadenými vertikálne tromi divíziami /jedna na Slovensku pôvodne v Bratislave, neskoršie v Martine/ a vrcholným orgánom hlavným stanom v Prahe. Hlavný stan bol v roku 1947 premenovaný na ústredný výkonný výbor.

Zásah do organizačnej štruktúry ČSČK a jeho poslanie vniesol Február 1948. Pod vplyvom udalostí z 25.februára sa vytvoril v ČSČK už 1.marca 1948 celoštátny akčný výbor a podľa jeho vzoru sa utvorili akčné výbory aj v divíziách. Od Februára 1948 nastáva silný prerod v názoroch členov a funkcionárov ČSČK nielen na poslanie a úlohy ČSČK ale aj na jeho postavenie v socialistickom štáte. Prispeli k tomu aj niektoré zákonné opatrenia, ktoré znamenali podstatné zlepšenie starostlivosti o zdravie pracujúcich.

Kvalitatívne zmeny v procese rozvoja ČSR si vynucovali aj kvalitatívne zmeny v organizačnej štruktúre ČSČK. V roku 1949 boli vydané stanovy, ktoré zaviedli systém okresných spolkov. Rozhodný zásah do vývoja ČSČK urobil prvý celoštátny sjazd ČSČK, konaný v novembri 1952, ktorý okrem toho, že prijal nový organizačný poriadok, mal aj mimoriadny význam pre ďalšiu činnosť ČSČK. Spolu so zákonom č. 68/1952 Zb. dal organizácii základ pre výstavbu masovo-zdravotníckej organizácii pracujúcich.

Rozhraním medzi existenciou miestneho spolku ČSČK a OV ČSČK v Prievidzi je rok 1951, kedy z vlastnej iniciatívy členstva ČSČK vystupujú ako riadiacie orgány ČSČK krajské a okresné výbory volené na konferenciách.

Písomná produkcia miestneho spolku sa sústreďovala u jeho predsedu dr. Jána Nováka, ktorý ako okresný náčelník v Prievidzskom okrese ju ukladal osobitne v spisovni okresného úradu. Po odchode dr. Nováka z Prievidze do Bratislavy bol v roku 1935 zvolený za predsedu spolku nástupca dr. Nováka Adolf Kareš. Ako sa nakladalo s písomnou produkciou spolku za jeho predsedníctva, nevieme, pretože sa nám nezachovali žiadne písomnosti. Písomnosti, ktoré sa zachovali sú iba do odchodu dr. Nováka z Prievidze.

Náš archív prevzal písomnosti spolku - v podstate len spisy - spolu s písomnosťami okresného úradu. Objavil a vyčlenil ich pracovník archívu Marek Celláry pri spracovávaní fondu okresného úradu. Do roku 1965, kedy ich v decembri usporiadal a spracoval Jozef Bilčík, boli fakticky nedotknuté.

Zachované spisy, označené pôvodnými podacími číslami a podľa nich aj uložené, dajú sa využiť k štúdiu sociálneho postavenia obyvateľstva Hornej Nitry od vzniku predmníchovskej republiky až do ukončenia veľkej svetovej hospodárskej krízy v roku 1933, jeho zdravotníckych pomerov a rozvoja zdravotníckych služieb obyvateľstvu v okrese.

Štruktúra inventára je nasledovná: Na prvom mieste je inventárne číslo. Za ním je u kníh názov knihy s udaním časového rozsahu, u spisov príslušný rok, v strede riadku rozpätie čísiel v ročníku a na konci číslo kartónu. Potom nasledujú stručné registry spisov. Inventár uzaviera odkazový aparát, t.j. menný /osobný/, miestny a vecný register. Inventárnou jednotkou u kníh je jniha, u spisov ich ročník.

Fond spracoval v decembri 1965 Jozef Bilčík, ktorý k nemu vyhotovil v tom istom mesiaci tento inventár a podrobný katalóg.

Bojnice, december 1965

I N V E N T Á R

I. Knihy

1. Matrika členov miestneho spolku ČsČK 1919-1923

II. Spisy

2. 1920 1-2 1

Výzva ČsČK, divízie pre Slovensko v Bratislave k miestnym spolkom ČsČK, aby všestranne propagovali túto organizáciu; doporučenie divízie miestnemu spolku, aby po preskúmaní sociálnych pomerov Jána Skadru z Prievidze, vyplatil mu podporu, o ktorú požiadal z príležitosti blížiacich sa Vianoc.

3. 1921 1-18 1

Oznámenie ČsČK, divízie pre Slovensko termínu konania zhromaždenia delegátov miestnych spolkov /20. februára 1921/ a určenie Františka Paulusa, riaditeľa prievidzského gymnázia, za delegáta naň; starostlivosť o chudobné, opustené alebo chorobou postihnuté deti; prevádzanie jarných slávností "Za zdravie. ľudu"; nábor mladých občanov do Dorastu ČsČK; poriadanie ošetrovateľských kurzov pre dievčatá a mladé ženy; zriadenie kuchyne pri miestnom spolku ČsČK pre stravovanie chudobných detí a starcov; propagácia ČsČK; ročné záverečné účty spolku za rok 1921 a krátky štatistický prehľad činnosti slovenskej divízie ČsČK za roky 1919-1921.

4. 1922 1 1
Prehľad osôb z Prievidze stravujúcich sa bezplatne v kuchyni Miestneho spolku ČsČK v Prievidzi.
5. 1923 7-36 1
Vyúčtovanie ošacovacej akcie prevedenej spolkom ČsČK v roku 1923; návrh prievidzského spolku divízii poskytnúť Alžbete Majerovej z Prievidze bezplatné bývanie a pokyny pre miestne spolky k zriaďovaniu okresných, župných a zemských sborov, k voľbe dôverníkov, k zriaďovaniu Dorastu na školách, samaritánskych stráží a k prevádzaniu zdravotníckej osvet.
6. 1925 1-98 1
Prevádzanie zdravotníckej osvet prievidzským miestnym spolkom ČsČK, prehľad o činnosti tohoto spolku za rok 1924; žiadosť miestneho spolku o podporu na zriadenie zdravotníckej stanice v Prievidzi; podporovanie finančnými prostriedkami a šatstvom chudobných rodín; rozširovanie členskej základne ČsČK; starostlivosť ČsČK o chudobné a choré deti a ich umiestňovanie v sociálnych zariadeniach; výročné zprávy o činnosti miestnych spolkov ČsČK v Banskej Bystrici, Handlovej a v Ružomberku; intervencia miestnej organizácie Československej sociálno-demokratickej strany robotníckej u miestneho spolku o poskytnutie podpôr nezamestnaným občanom; mesačné výkazy o činnosti detských a sociálne-zdravotníckych staníc a ochrany matiek za rok 1925.
7. 1926 3-92 1
Oslobodenie miestnych spolkov ČsČK od dane z obratu; varovanie záujemcov o vystahovanie sa do cudziny pred podvodnými lákateľmi vystahovateľstva; obdarovávanie chudobných detí obuvou a šatstvom; starostlivosť o chudobných a chorých poskytovaním im finančnej podpory a umiestňovaním v sociálnych a liečebných zariadeniach; návrh predsedu prievidzského miestneho spolku ČsČK dr. Jána Nováka zriadiť v Prievidzskom okrese samaritánsku službu; program akcií ČsČK na rok 1926; výročná správa Miestneho spolku ČsČK v Liptovskom Mikuláši za rok 1925; organizovanie Dorastu ČsČK v

školách; intervencia okresného sekretariátu Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu v Právevidzi u miestneho spolku ČsČK vo veci poskytnutia finančnej podpory rodine Imricha Maličského z Čavoja; šetrenie sociálnych /a hygienických!/ pomerov u osôb žiadajúcich podporu; umiestňovanie sirôt v sirotincoch; výročná zpráva miestneho spolku za rok 1925.

8. 1927 2-114 1

Poskytovanie podpôr chudobným rodinám a chudobným študentom gymnázia; repatriácia detí, sirôt z Maďarska; obežníky divízie ČsČK; určenie Jána Fogltona z Právevidze na vzorný samaritánsky kurz poriadaný pri Lekárskej fakulte Komenského univerzity v Bratislave; údaje o súkromnom priemyselnom podnikaní v Právevidzskom okrese; delegovanie Antona Novackého a Tomáša Petříka za právevidzský miestny spolok do okresnej zdravotníckej rady; Právevidzský miestny spolok ČsČK varuje obyvateľstvo pred podvodníkmi vystahovalectva; zriadenie ochrannej stanice pri Dobrovolnom hasičskom sbore v Nedožeroch; hromadná žiadosť pohorelcov z Nitrianskych Sučian o podporu; zriadenie odboru starostlivosti o mládež pri miestnom spolku; dožadovanie sa bojníckeho prepošta K.A. Medveckého zriadenia detskej ošpatrovne v Bojniciach; návrhy na menovanie dôverníkov ČsČK v okrese; zoznam chudobných detí a rodín vôbec odkázaných na sociálnu výpomoc o ČsČK; výročná zpráva spolku ČsČK v Brne za obdobie rokov 1926-1927.

9. 1928 1-63 1

Novoročná "nádielka" pre najchudobnejšie deti v okrese; starostlivosť miestneho spolku ČsČK o nezamestnaných občanov poskytovaním im finančnej podpory a stravy; obežníky divízie ČsČK; brožúra "Vznik a práca červeného kríža" od dr. inž. O. Dorazila; propagovanie kurzov výživy a domáceho hospodárenia pre ženy; prípravy k sjazdu delegátov miestnych spolkov; návrh Júlie Zárubovej, zdravotnej tajomníčky v Brezanoch na umiestnenie siroty Jána Husku v

štátnom sirotínci; informácie pre záujemcov o vysta-
hovanie sa do cudziny o možnostiach vystahovalectva
do Kolumbie; výkaz činnosti ČsČK na Slovensku za me-
siac september 1928; návrh ČsČK k súčinnosti sociál-
no-zdravotníckych pracovníčiek ČsČK na Slovensku so
živnostenskými inšpektorátmi.

10. 1929 1-89 1

Výsledok vianočnej zbierky poriadanej prievidzským
ČsČK v prospech chudobných detí a vyúčtovanie stra-
vovacej akcie za jednotlivé periódy v r. 1929; u-
miestňovanie defektných detí v liečebných ústavoch
a sirôt v sirotíncoch; obežníky divízie ČsČK; meno-
slov starcov a chudobných detí z Prievidze, záujem-
cov o bezplatné stravovanie v kuchyni miestneho spol-
ku; doplnky k programu mierových slávností ČsČK pre
rok 1929; výročná zpráva o činnosti automobilných
staníc prvej pomoci a samaritánskych jednotiek ČsČK
za rok 1928; propagovanie kúpeľov vo Varne /Bulhar-
sko/ a Mentone /Francúzsko/ J. Jiroušom pre ich vyu-
žitie v letných mesiacoch; rozpočet spoločnosti ČsČK
na rok 1929, kandidátna listina členov hlavného štá-
bu spoločnosti a program jarného sjazdu delegátov,
stanoveného na 29. a 30.6.1929; zpráva miestneho spol-
ku o hospodárení finančnými prostriedkami na úseku
starostlivosti o mládež; záujem Českej zemskej komi-
sie pre starostlivosť o mládež v Čechách o maloletú
Annu Šimkovú z Brezian za účelom adopcie niektorou
bezdetnou rodinou v Čechách; výročná zpráva miestne-
ho spolku za rok 1928 doplnená pokladničnou zppávou;
výkazy o činnosti ČsČK na Slovensku za mesiace janu-
ár až október 1929.

11. 1930 12-145 2

Príspevky divízie ČsČK na vydržiavanie detskej sociál-
no-zdravotnej stanice a kuchyne pri miestnom spolku
ČsČK; rozpočet miestneho spolku na rok 1930; starost-
livosť o defektné a chudobné deti; zpráva spolku ČsČK
pre sirotský úrad o vyplatených podporách sirotám a
deťom nezamestnaných rodičov v r. 1929; poskytovanie
finančnej podpory chudobným rodičom z prostriedkov

miestneho spolku ČsČK; pokyny ČsČK pre miestne spolky k poriadaniu "mierových prejavov" v r. 1930; upozornenie prievidského spolku ČsČK na vyčerpanie kvóty pre vystahovalectvo do cudziny; zpráva miestneho spolku ČsČK divízii o stave organizovaného žiactva v Doraste ČsČK; požiadavka miestneho spolku správe bojnického panstva na väčšie množstvo dreva v prospech starvovacej kuchyne pri spolku; obežníky divízie ČsČK; poriadanie prednášok o škodlivosti alkoholu; stručná zpráva o činnosti miestneho spolku za prvé decenium svojho trvania; revízia hospodárstva miestneho spolku za rok 1930; neutešené hygienické pomery u viacerých rodín v Nevidzanoch.

12. 1931 2-268 2

Obežníky divízie ČsČK; finančné podporovanie stravovacieho strediska divíziou ČsČK; nábor učňov zo Slovenska do Čiech; protialkoholická akcia v Prievidskom okrese; zprávy zdravotných sestier z viacerých obcí o zlých sociálnych /hygienických!/ pomeroch v nich; demisia Antona Novackého z funkcie pokladníka miestneho spolku ČsČK; poskytovanie finančnej podpory rodinám, ktoré sa v dôsledku nezamestnanosti ocitli vo veľkej biede; starostlivosť miestneho spolku o siroty a defektné deti a jeho všestranná pomoc pri ich umiestňovaní v sociálnych zariadeniach; zakúpenie domu v "tunelevej kolónii" pri Ráztočne miestnym spolkom ČsČK, ktorý by slúžil ako sociálny dom pre slabé a podvýživou trpiace deti; zoznam chudobných detí a starcov chodiacich na stravu do stravovacieho strediska pri miestnom spolku; nadviazanie spolupráce medzi miestnym spolkom ČsČK a Spolkom severonitrianskych akademikov v Prievidzi za cieľom spoločného postupu pri podporovaní chudobných; činnosť odbočky Karity vo Valaskej Belej na úseku starostlivosti o tamojších chudobných občanov.

13. 1932 4-282 2

Poskytovanie finančných podôp ubiedeným rodinám a šetrenie ich sociálnych pomerov; zoznamy členov ČsČK v jednotlivých obciach okresu podľa notariátov; po-

skytovanie subvencií miestnemu spolku ČsČK divíziou na vydržiavanie stravovacieho strediska pri spolku a na úspešné prevádzkanie sociálnej služby chudobným v okrese; návrh miestneho spolku ČsČK, aby sa tehotným ženám vyplácali materské dávky až po predchádzajúcej návšteve v poradni zriadenej pri spolku; zpráva o sociálnych pomeroch a zlom hygienickom bývaní Zuznany Hrdej v Šutovciach.

14. 1933 24-339 2

Žiadosti v biele žijúcich rodín a chudobných študentov prievadzského gymnázia o podporu; žiadosti viacerých občanov o odpustenie poplatku za prepravu rodinného príslušníka sanitným autom ČsČK do nemocnice; hlásenie zdravotnej sestry Anny Kaviakovej z Čavoja o zlých sociálnych pomeroch viacerých rodín v Čavoji a Temeši; stanovenie programu zhromaždenia delegátov miestnych spolkov ČsČK, ktorý sa má konať 4. a 5. júna 1933; zapojenie sa ČsČK do akcie sprostredkovania a zaraďovania do učebného pomeru chlapcov zo Slovenska v českých zemiach; pomoc miestneho spolku ČsČK pri riešení rodinných sporov, najmä v prípadoch, keď jeden z rodičov, manželov žije v zahraničí a nekoná si svoje povinnosti voči rodine; stanovy podporného spolku prievadzských robotníkov; prosba odbočky Karity vo Valaskej Belej o podporu pre pripravovanú dobročinnú vianočnú akciu; šetrenie príčin a rozsahu spôsobených škôd požiarom v Mačove; nahlasovanie úmrtnosti detí do jedného roka v obciach okresu; zoznamy členov ČsČK vo viacerých obciach okresu.

III. Účtovný materiál

15. Pokladničný denník kuratória automobilnej stanice prvej pomoci pri miestnom spolku ČsČK

1932-1933

OSOBNÝ A MIESTNY REGISTER

Banská Bystrica 6

Bojnice 8, 11

Bratislava 2,8

Brezany 10

Brno 8

Čavoj 7, 14

Čechy 10, 12

Dorazil O., dr., inž. 9

Foghton Ján 8

Handlová 6

Hrdá Zuzana 13

Huska Ján 9

Jirouša J. 10

Kaviaková Anna 14

Kolumbia 9

Liptovský Mikuláš 7

Mačov 14

Maďarsko 8

Majerová Alžbeta 5

Maličský Imrich 7

Medvecký K.A. 8

Menton /Francúzsko/ 10

Nedožery 8

Nevidzany 11

Nitrianske Sučany 8

Novacký Anton 8, 12

Novák Ján, dr. 7

Petrík Tomáš 8

Prievidza 2-8, 10, 12

Prievidzský okres 7, 9, 12

Ráztočno 12

Ružomberok 6

Skadra Ján 2

Šimková Anna 10

Šutovce 13

Temeš

Valaská Belá 12, 14

Verna /Bulharsko/ 10

Zárubová Júlia 9

VECNÝ REGISTER

Adopcie 10

akcia ošacovacia 5, 7

akcia stravovacia 10

alkoholizmus a boj proti nemu 11, 12

Česká zemská komisia pre starostlivosť o mládež v Čechách
10

Československá sociálno-demokratická strana robotnícka 6

Československý Červený kríž

- činnosť 9

- hlavný štáb, kandidátka k voľbám 10

- rozpočty 10

Československý Červený kríž, divízia v Martine

- činnosť 3, 10

- obežníky 8-11

- propagovanie spoločnosti 2, 3

Československý Červený kríž, miestny spolok v Banskej Bystrici 6

- v Brne 8

- v Handlovej 6

Československý Červený kríž, miestny spolok v Prievidzi

- akcie 5, 7, 10

- činnosť 6, 7, 10, 11

- Dorast v školách 3, 5, 7, 11

- dôverníci 5, 8

- hospodárenie s finančnými prostriedkami 10, 11

- kuchyňa /stravovacie stredisko/ pri spolku 3, 4, 11,
12, 13

- oslobodenie od dane z obratu 7

- osveťa zdravotnícka 5, 6

- poradňa pre tehotné ženy 13

- rozpočty 11

- samaritánska služba /samaritánske jednotky/ 7, 10

- stanice detské sociálno-zdravotnícke 6, 11

- zbierky 10

Československý Červený kríž, miestny spolok v Liptovskom
Mikuláši 7

Československý Červený kríž, miestny spolok v Ružomberku
6

Daň z obratu 7

dávky materské 13

deti defektné 10-12

deti, úmrtnosť do 1 roka 14

Dobrovoľný hasičský sbor, ochranná stanica v Nedožeroch 8

Dorast ČsČK v školách 3, 5, 7, 11

Hygiena 7, 11, 12, 13, 14

Inšpektoráty živnostenské 9

Karita, odbočka vo Valaskej Belej 12

kuchyňa pri miestnom spolku ČsČK 3, 4, 11-13

kúpele v zahraničí, propagácia 10

kurz samaritánsky 8

kurzy ošetrovateľské pre ženy a dievčatá 3

kurzy výživy a domáceho hospodárenia pre ženy 9

"Nádielky" 9, 14

nezamestnaní, podporovanie 6, 9, 11, 12

Ochrana matiek 6

opatrovne detské 8

ošacovacia akcia 5, 7

osveta zdravotnícka 5, 6

Panstvo bojnické 11

Podporný spolok prievidzských robotníkov, stanovy 14

podpory 2, 3, 5, 6, 8, 11-14

podvodníci vystahovalectva 7, 8

pomery sociálne v obciach 7, 12-14

požiare 8, 14

príjavy mierové 11

priemysel 8

propagácia ČsČK 2, 3

Rada okresná zdravotnícka 8

repatriácia detí z cudziny 8

Republikánska strana zemedelského a maloroľníckeho ľudu 7

rodiny rozvrátené 14

rozpočty ČsČK 10, 11

Sbory okresné, župné a zemské 5

siroty, sirotinec 7-9, 11, 12

sjazd /zhromaždenie/ delegátov miestnych spolkov 3, 9, 14

slávnosti jarné 3

slávnosti mierové 10

služba samaritánska 7

Spolok severonitrianskych akademikov v Prievidzi 12

stanica detská sociálno-zdravotnícka 6, 11

stanica ochranná pri Dobrovolnom hasičskom sbore v Nedožeroh 8

starostlivosť o chudobných a chorých 3, 6, 7, 12, 13

stráž samaritánske 5

stredisko stravovacie - viď kuchyňa

subvencie 13

Školy - organizovanie Dorastu ČsČK 3, 5, 7

študenti, podporovanie 8, 14

Učni, nábor do českých zemí 12, 14

účty záverečné 3

úmrtnosť detí do 1 roka 14

Univerzita Komenského v Bratislave 8

Vystahovelectvo do cudziny 7, 8, 9, 11

Zariadenie liečebné a sociálne 6, 10, 12

zbierky 10

zhromaždenia delegátov miestnych spolkov - viď sjazd

O B S A H

	strana
Úvod	2
Inventár vet	5
Osobný a miestny register	11
Vecný register	12

